

Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora „Metoda Zajednice za demokratsku i socijalnu ekonomsku i monetarnu uniju”

(samoinicijativno mišljenje)

(2016/C 013/07)

Izjestiteljica: Gabriele BISCHOFF

Dana 19. veljače 2015., sukladno članku 29. stavku 2. svog Poslovnika, Europski gospodarski i socijalni odbor odlučio je sastaviti samoinicijativno mišljenje

„Metoda Zajednice za demokratsku i socijalnu ekonomsku i monetarnu uniju”

(samoinicijativno mišljenje).

Stručna skupina za ekonomsku i monetarnu uniju te ekonomsku i socijalnu koheziju, zadužena za pripremu rada Odbora o toj temi, Mišljenje je usvojila 10. srpnja 2015.

Europski gospodarski i socijalni odbor Mišljenje je usvojio na svom 510. plenarnom zasjedanju održanom 16. i 17. rujna 2015. (sjednica od 17. rujna), sa 161 glasom za, 6 protiv i 10 suzdržanih.

„EU mora biti zajednica građana, a ne banaka. Njegov je operativni sustav demokracija, a njegova budućnost socijalna pravda ⁽¹⁾.”

1. Zaključci i preporuke

1.1. Stabilizacija ekonomske i monetarne unije (EMU) može biti uspješna samo ako se uklone deficiti u arhitekturi EMU-a i radi toga poduzmu velike reforme; to iziskuje izmjenu ugovora u okviru konvencije. Budući da baš nije realistično očekivati da će se to dogoditi prije 2018., do tada je potrebno poduzimati druge mjere kako bi ekonomska i monetarna unija u okviru postojećih ugovora postala demokratičnija i socijalno osjetljivija te pobrinuti se za to da se usvojeni propisi zaista poštuju.

1.2. Osim toga, što dulje traje sadašnja politika štednje koja je usmjerena na rezanje izdataka, a ne sadrži učinkovit plan ulaganja za stvaranje prihoda uz pomoć rasta, socijalne kohezije i solidarnosti, sve je jasnije da povećanje socijalne nejednakosti ugrožava gospodarsku integraciju i blagostanje Europe.

1.3. Nastavak u tom smjeru stoga se ne može podržati. Umjesto toga treba jačati socijalnu, političku i ekonomsku koheziju kako bi se izbjegao raspad europodručja. EGSO se slaže da makroekonomskim razlikama u članicama EMU-a treba pridavati veću pozornost te da u njima moraju uslijediti uravnotežene strukturne reforme u skladu sa zahtjevima monetarne unije i nacionalnim potrebama, kako bi se osigurala potrebna konvergencija. Osim toga, EGSO smatra da je prijeko potrebno kratkoročno upravljanje potražnjom.

1.4. EGSO se zalaže za jaču „parlamentarizaciju” europodručja, s velikim odborom koji bi obuhvaćao sve zastupnike u EP-u iz europodručja i iz zemalja koje mu žele pristupiti (26 država članica), u kombinaciji s boljom koordinacijom parlamentarnih zastupnika iz europodručja u vezi s pitanjima u pogledu EMU-a (COSAC+). To se može početi događati u relativno kratkom roku.

1.5. EGSO upozorava na to da neke ciljeve koji su u zadnjih nekoliko godina postavljeni u okviru politike gospodarskog upravljanja treba bolje uskladiti s ciljevima socijalne politike EU-a iz članka 4. stavka 2. UFEU-a te da se mora spriječiti potencijalni sukob gospodarskih i socijalnih ciljeva. Sve aktivnosti u okviru europskog semestra – u skladu s horizontalnom socijalnom klauzulom – moraju biti podvrgnute procjeni socijalnog učinka, a njezine rezultate treba objaviti i o njima javno raspravljati i na nacionalnoj i na europskoj razini. EGSO to može podržati u okviru svojih nadležnosti.

⁽¹⁾ Heribert Prantl, „Europa – san ili noćna mora”, predavanje u Ludwigsburgu 14.7.2013.

1.6. Prevladavanje razlika u funkcioniranju tržišta rada, sustava za određivanje plaća i sustava socijalne skrbi ima važnu ulogu u demokratskom i socijalnom EMU-u.

1.7. EGSO je uvjeren da makroekonomski dijalog u europodručju (MED-EURO) može dati presudan doprinos demokratskom i društvenom razvoju EMU-a, a njegovi rezultati i zaključci trebaju biti uzeti u obzir kako pri sastavljanju godišnjeg pregleda rasta, tako i u ljestvici pokazatelja i u preporukama za pojedine države.

2. Izazovi i kriteriji za demokratski i socijalni EMU

2.1. EGSO je objavio nekoliko mišljenja s konkretnim prijedlozima o tome kako bolje osmisлити EMU. Dok se u nekima od njih iznose scenariji za budućnost, u ovom se mišljenju predlažu načini za što brži daljnji razvitak demokratskog i socijalnog upravljanja EMU-om primjenom metode Zajednice radi unapređenja demokratske otpornosti i ispunjavanja socijalnih obveza koje proizlaze iz ugovorâ. Jer malo je vjerojatno da će se prije 2018. godine zaista poduzeti koraci za opsežnije izmjene ugovorâ. Istodobno i dalje postoji zabrinutost da međuvladini instrumenti, posebno Fiskalni pakt, narušavaju metodu Zajednice i potiču podjelu Europe ⁽²⁾. Osim toga, što dulje traje politika štednje koja je u prvom redu usmjerena na rezanje izdataka, a ne sadrži čak ni plan ulaganja i mjere za poticanje rasta, socijalne kohezije i solidarnosti, to je jasnije da povećanje socijalne nejednakosti ugrožava gospodarsku integraciju i blagostanje Europe.

2.2. Kriza u europodručju razotkrila je konstrukcijsku pogrešku ekonomske i monetarne unije. Budući da već na samom početku nisu međusobno prilagođene razne nacionalne gospodarske politike, članovi monetarne unije razvili su se u mnogim aspektima na različit način ⁽³⁾.

2.3. Međuvladini postupci smatrali su se u vrijeme krize jedinom načinom brzog dovršenja važnih instrumenata EMU-a, kao što je Fiskalni pakt, jer pojedine države članice ne bi pristale na izmjenu ugovorâ. Neki su instrumenti s jedne strane tijekom krize unaprijeđeni, ali s druge strane vlada konsenzus da parlamenti dosad nisu u dovoljnoj mjeri osmišljavali i nadzirali EMU. To se sada mora promijeniti u skladu s integracijskom politikom. Skupina ministara vanjskih poslova ⁽⁴⁾ već je 2012. godine stoga preporučila da se kod svih mjera osigura „potpuna demokratska legitimnost i odgovornost” i u tom cilju pojača suradnja između EP-a i nacionalnih parlamenata ⁽⁵⁾. Europska komisija u svom se konceptualnom dokumentu za povezaniju ekonomsku i monetarnu uniju zalagala za to da kao osnovica pritom posluži institucionalni i pravni okvir ugovorâ. Euroskupina može poduzimati konkretne mjere nakon što takve mjere budu otvorene svim državama članicama.

2.4. Međutim, u europskoj se političkoj praksi sve više kao „paralelni međunarodnopravni sustav” nameću međudržavna rješenja poput Fiskalnog pakta. U Van Rompuyevom izvješću iz prosinca 2012. ukazuje se na važnost zajedničke interpretacije kod provedbe većih reformi. Također se ističe nužnost veće socijalne kohezije, veće uključenosti Europskog parlamenta i nacionalnih parlamenata te obnova dijaloga sa socijalnim partnerima. Treba poboljšati i situaciju u vezi sa sviješću država članica o odgovornosti (eng. *ownership*). Tadašnji predsjednik Europskog vijeća ⁽⁶⁾ time je u raspravu – koja je do tada uglavnom bila usmjerena na gospodarska i fiskalna pitanja te na pitanje manjkavosti demokratske legitimnosti – uveo teme socijalne dimenzije i posebne uloge socijalnih partnera.

⁽²⁾ *The EP, the Fiscal compact and the EU-institutions: a „critical engagement”* („EP, Fiskalni pakt i institucije EU-a: „kritični angažman”) – Elmar Brok (EVP, DE), Roberto Gualtieri (S&D, IT) i Guy Verhofstadt (ALDE, BE).

⁽³⁾ Europska komisija: *Zaposlenost i socijalna kretanja u Europi 2014.*, 15. siječnja 2015., <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=7736>

⁽⁴⁾ Završno izvješće Skupine za budućnost Europe od 17.9.2012., koju čine ministri vanjskih poslova Belgije, Danske, Njemačke, Francuske, Italije, Luksemburga, Nizozemske, Austrije, Poljske, Portugala i Španjolske.

⁽⁵⁾ Idem, str. 2ff.

⁽⁶⁾ U bliskoj suradnji s predsjednicima Junckerom, Barrosom i Draghijem.

2.5. Nakon izbora za EP 2014. godine te nakon što je tim demokratskim izborima osnažen položaj novog predsjednika Komisije, došlo je do novih prijedloga za raspravu:

(a) analitička obavijest *Priprema sljedećih koraka za bolje gospodarsko upravljanje u europodručju*, koju su 12. veljače 2015. objavila četvorica predsjednika ⁽⁷⁾;

(b) izvješće petorice predsjednika *Dovršenje europske ekonomske i monetarne unije* od 22. lipnja 2015. ⁽⁸⁾.

2.6. EGSO prima na znanje te prijedloge, a ocjenjivat će ih prema tome u kojoj mjeri njihov koncept daljnjeg razvoja gospodarskog upravljanja pridonosi socijalnoj, demokratskoj, solidarnoj i političkoj Uniji koja jamči primjereni stupanj sudjelovanja građana EU-a i socijalnih partnera.

2.7. EGSO smatra da EMU iziskuje istinsko jačanje suradnje unutar Zajednice, a ne natjecanje svih protiv svih, što je naznačeno i u nacrtu Komisije. Proširenjem a ne gušenjem potražnje postiglo bi se da gospodarski učinci različitih zemalja u kontekstu rastućeg i uspješnog gospodarstva postanu međusobno sličniji. To podrazumijeva usklađivanje socijalnih normi i prava radnika na putu prema napretku.

2.8. Supostojanje metode Zajednice, međuvladinih inicijativa (kao što je Fiskalni pakt) i novih „međublika” nadzornih funkcija Komisije i Suda Europske unije pri provedbi međudržavnih dogovora ponovno je dovelo do nepreglednog stanja u pogledu aktera, njihove legitimnosti i odgovornosti. Na taj način nije moguće osigurati transparentnost i demokratsku kontrolu. To je izazvalo brojne kritike. Tijekom krize prednost se morala davati brzim rješenjima, ali deklarirani cilj bio je da pojedini međunarodnopravni dogovori kasnije postanu dijelom metode Zajednice. Sudeći po stajalištu petorice predsjednika, stanje se neće promijeniti do 2018. godine. Prema njihovom vremenskom planu, potpuna demokratizacija EMU-a opet će se odgoditi, a pitanju političke unije u njihovom se izvješću posvećuje nedovoljno pažnje. U međuvremenu bi dijalog koji u okviru europskog semestra vode EP, Vijeće i Euroskupina te nacionalni parlamenti i Komisija odnosno nacionalni parlamenti i zastupnici u EP-u (COSAC) trebao dovesti do više povjerenja i zajedničkog djelovanja. EGSO s tim u vezi ističe da pojačani dijalog ne može nadomjestiti politiku integracije. Metoda Zajednice treba biti ponovno pojačana te, umjesto niza različitih međunarodnopravnih režima, poslužiti kao osnova za funkcionirajući EMU.

3. Bolje upravljanje EMU-om uz pomoć pojačanog sudjelovanja, transparentnosti i odgovornosti

3.1. Veća uključenost socijalnih partnera može pridonijeti boljem upravljanju EMU-om, a strukturirani dijalog s civilnim društvom pomaže jačanju demokratske otpornosti. EGSO je spreman igrati posebnu ulogu u tome te na raspolaganje staviti svoje iskustvo i resurse, što je, primjerice, već učinio u pogledu strategije Europa 2020. ⁽⁹⁾.

3.2. Kao što je napomenuo predsjednik Van Rompuy, problem „svijesti o odgovornosti”, osobito u slučaju socijalnih partnera, bit će mnogo teži, pogotovo s obzirom na to da su socijalni partneri – za razliku od vlada – dosad bili samo nedostavno uključeni u utvrđivanje ciljeva/instrumenata gospodarskog upravljanja. Kako ih se može potaknuti na sudjelovanje u politici na čije su pojedinosti imali samo neznatan utjecaj? Kao socijalni partneri i gospodarski subjekti oni uvelike utječu na razinu i stabilnost cijena, a EMU predstavlja sveobuhvatan okvir za njihove različite sustave određivanja plaća i osmišljavanja politike tržišta rada i socijalne politike.

⁽⁷⁾ Priprema sljedećih koraka za bolje gospodarsko upravljanje u europodručju, analitička obavijest Jean-Claudea Junckera u bliskoj suradnji s Donaldom Tuskom, Jeroenom Dijsselbloemom i Mariom Draghijem, neslužbeni sastanak Europskog vijeća od 12. veljače 2015.

⁽⁸⁾ Izvješće petorice predsjednika *Dovršenje europske ekonomske i monetarne unije*, http://ec.europa.eu/priorities/economic-monetary-union/docs/5-presidents-report_de.pdf

⁽⁹⁾ Mišljenje EGSO-a „Provjera napretka strategije Europa 2020.” (SL C 12, 15.1.2015., str. 105.).

3.3. Komisija je 2013. godine predstavila komunikaciju o socijalnoj dimenziji EMU-a⁽¹⁰⁾, u kojoj se posvetila zabrinutosti dionika civilnog društva. „Problematična” gospodarska kretanja moraju se prepoznavati i suzbijati već u ranoj fazi jer bi postojane socijalne nejednakosti mogle ugroziti financijsku i gospodarsku stabilnost EMU-a. U diskusiji koja je uslijedila pokazalo se da postoje dvije škole mišljenja. Jedna kreće od pretpostavke da je socijalna dimenzija EMU-a dodatan neobvezatni stup koji je, za razliku od obvezujućeg proračunskog i gospodarskog upravljanja postupcima, dobrovoljnog karaktera. Drugi, poput EGSO-a, ukazuju na to da su neki od ciljeva gospodarske politike u proturječju s ciljevima socijalne politike EU-a iz članka 4. stavka 2. UFEU-a te da taj sukob ciljeva treba prepoznati i riješiti.

3.4. Komisija namjerava jače uključiti socijalne partnere i razmjenjivati mišljenja o razvoju plaća i kolektivnim pregovorima. Već je poduzela nekoliko koraka u tom smjeru. Također želi razgovarati sa socijalnim partnerima o europskom semestru i poziva na veće uključivanje socijalnih partnera u državama članicama. I sam EGSO je već iznio vrlo konkretne prijedloge za bolje uključivanje socijalnih partnera u upravljanje gospodarskom politikom (SOC/507)⁽¹¹⁾. U svakom slučaju, nova raspodjela dužnosti u Komisiji, posebno veće nadležnosti potpredsjednika Dombrovskisa, može se uzeti kao pokazatelj da se sudjelovanju socijalnih partnera poklanja veća pozornost.

4. Prijedlozi i ocjena

4.1. Izvješće predsjednika

4.1.1. EGSO polazi od pretpostavke da će izvješće petorice predsjednika⁽¹²⁾ *Dovršenje europske ekonomske i monetarne unije*⁽¹³⁾ predstavljeno 22. lipnja 2015. poslužiti kao vodič za budući razvoj struktura upravljanja gospodarskom politikom u Europi. EGSO smatra da je zbog dugotrajnih neravnoteža te radi izgradnje povjerenja potrebno učinkovitije i demokratskije upravljanje gospodarskom politikom, osobito u europodručju⁽¹⁴⁾. Nasuprot tome, u analizi se polazi od sadržajno dijelom pogrešnih pretpostavki, što unatoč nekim ispravnim tezama dovodi do problematičnih zaključaka: bez promjene smjera nastaviti će se politika štednje, a samim time i smanjivanje plaća i socijalni rezovi. Premda se priznaje da još nisu ostvareni minimalni preduvjeti za dugoročnu održivost ekonomske i monetarne unije, ipak se i dalje ustraje na preporučenom jačanju i trajnoj institucionalizaciji dosadašnje politike borbe protiv krize. EGSO to smatra proturječnim.

4.1.2. Sadašnja katastrofalna gospodarska situacija u europodručju (također u odnosu na SAD i Japan) ne pripisuje se dugotrajnoj politici borbe protiv krize, već nedostatku konkurentnosti u pojedinim državama članicama koji proizlazi iz razlika u kretanju plaća i državnom deficitu. EGSO izražava žaljenje što se zanemaruju kratkoročni izazovi za makroekonomsku politiku, poput inflacije i deflacije, nedostatka protuciklične politike nakon 2010. te preslabe potražnje, a želi se nastaviti s politikom pretežno asimetrične prilagodbe. Nažalost, petorica predsjednika potpuno zanemaruju osnovni problem koji je postao očit tijekom krize – naime da europodručje u cjelini, za razliku od SAD-a, Japana i Ujedinjene Kraljevine, nema „vjerovnika u zadnjoj instanci”.

4.1.3. U potpunosti se zanemaruju i različiti pristupi središnjih banaka, koji su u SAD-u i Ujedinjenoj Kraljevini doveli do razmjerno brzog oporavka, a u Europi na početku do pogoršanja stanja. Umjesto politike protuciklične stabilizacije treba – primjerice posredstvom nacionalnih tijela za konkurentnost – jačati postojeće instrumente gospodarskog upravljanja usmjerene na smanjenje duga (eng. *deleveraging*) i na kretanje plaća koje pogoduje produktivnosti. EGSO izražava žaljenje što nije iskorištena prilika za preispitivanje dugoročne održivosti temelja postojećeg zakonodavstva i za njegovu nadogradnju perspektivom koja bi bila jače usmjerena na cijelu Europu.

⁽¹⁰⁾ COM(2013) 690 završna verzija, Jačanje socijalne dimenzije ekonomske i monetarne unije.

⁽¹¹⁾ Mišljenje EGSO-a „Struktura i organizacija socijalnog dijaloga u kontekstu istinske ekonomske i monetarne unije (EMU)” (SL C 458, 19.12.2014., str. 1.).

⁽¹²⁾ Predsjednika Europske komisije, predsjednika Europskog vijeća, predsjednika Europskog parlamenta, predsjednika Euroskupine i predsjednika Europske središnje banke.

⁽¹³⁾ Vidjeti bilješku 8. U nastavku će se razmatrati samo one teme izvješća koje su relevantne za ovo mišljenje.

⁽¹⁴⁾ Mišljenje EGSO-a „Dovršenje ekonomske i monetarne unije: politički stup” (SL C 332, 8.10.2015., str. 8.).

4.1.4. EGSO izražava žaljenje što uzrok gospodarskog razvoja – koji je znatno lošiji od očekivanog – predsjednici vide isključivo u tome što se novi mehanizmi gospodarskog upravljanja i programi prilagodbe u državama pogođenima krizom nisu u dovoljnoj mjeri primjenjivali i razvijali. Prenaglašavanjem strukturnih reformi i cjenovne konkurentnosti država članica za potrebe dovršenja gospodarske unije (prvo poglavlje) prevlađa se činjenica da su strukturne reforme i određivanje plaća predmetom neprestanih pregovora i rješavanja problema na lokalnoj razini, što su procesi koji slijede demokratska načela. Time se petorica predsjednika pozicioniraju kao vanjski akteri koji države članice nastoje približiti proizvoljno definiranim referentnim vrijednostima, bez jačanja demokratske legitimnosti i svijesti o odgovornosti.

4.1.5. EGSO stoga izražava bojazan da će to što se u izvješću ne iznosi plan za istinsku fiskalnu uniju dodatno delegitimirati europodručje u državama članicama, pogotovo zato što „povećavanje doze istog lijeka” neće pridonijeti gospodarskom blagostanju svih građana te zato što i dalje prevladava nacionalna perspektiva. EGSO smatra da predložene mjere za integraciju tržišta rada i socijalnih sustava nisu nipošto dostatne, između ostalog zato što im se pridaje drugorazredni značaj – unatoč retorici predsjednika o nastojanjima da se postigne „socijalni AAA rejting” za europodručje. Razvoj socijalne unije EGSO smatra sastavnim dijelom demokratske i socijalne ekonomske i monetarne unije, a ne nejinim privjeskom.

4.2. *Analiza centra Bruegel i prijedlozi* ⁽¹⁵⁾

4.2.1. Europski centar za strateško promišljanje Bruegel došao je do zaključka da je EMU od samog početka obilježen znatnim razlikama u gospodarskim, socijalnim i političkim uvjetima, koje su odgovorne za greške u politici država članica i neadekvatan europski mehanizam gospodarskog upravljanja. Taj centar predlaže reformu upravljanja gospodarskom politikom u području bankovne unije i makrobonitetnog nadzora financijskoga sektora, sprečavanje jakih odstupanja jediničnih troškova plaća te upravljanje fiskalnom politikom koje može osigurati održive proračune pojedinačnih članica i staviti na raspolaganje resurse u slučaju bankovne krize ili dužničke krize država. EGSO je u nedavnoj prošlosti u svojim mišljenjima izložio slične prijedloge ⁽¹⁶⁾.

4.2.2. Tokovi kapitala iz zemalja sa suficitom pridonijeli su „pregrijavanju” stanja u zemljama s deficitom, a samim time i nominalnom povećanju plaća. Financijskim neravnotežama dosad se posvećivalo premalo pažnje. To je u suprotnosti s namjerom dublje integracije financijskih tržišta.

4.2.3. Prociklička fiskalna politika za razdoblje 2011. – 2013. i izostanak anticikličke fiskalne politike za 2014. godinu nepotrebno su dodatno zaoštrili socijalnu situaciju ⁽¹⁷⁾. Politika bi stoga trebala, uz neophodne strukturne reforme, građanima pružiti prilike, primjerice uz pomoć okvirnih uvjeta pogodnih za privatna ulaganja, kako bi se ponovno stvorila dugoročna zaposlenost. Stoga bi politika trebala poduzeti mjere za jačanje konkurentnosti radi generiranja prihoda i blagostanja, što će svima jamčiti socijalnu stabilnost. EGSO je stoga izričito suglasan sa zaključkom da je prijeko potrebno u kratkom roku povećati ukupnu gospodarsku potražnju i inflaciju. Štoviše, ESB treba rasteretiti i lišiti zadaća fiskalne politike i prilagodbe jediničnih troškova plaća, koje nisu u okviru njegova mandata, a koje on *de facto* obavlja zbog političke inertnosti drugih institucija.

4.2.4. EGSO smatra da treba pojačati napore za rješavanje fundamentalnog pitanja demokratskog legitimiteta. EGSO se energično zalaže za potpunu „parlamentarizaciju” europodručja (s velikim odborom koji bi obuhvaćao sve zastupnike u EP-u iz EMU-a i iz zemalja koje žele pristupiti europodručju). Ujedno (u okviru COSAC-a) treba poboljšati koordinaciju parlamentarnih zastupnika iz europodručja u vezi s pitanjima u pogledu EMU-a ⁽¹⁸⁾.

⁽¹⁵⁾ André Sapir, Guntram Wolff: *Euro-area governance: what to reform and how to do it* („Upravljanje europodručjem: što i kako reformirati”), 27. veljače 2015.,

<http://www.bruegel.org/publications/publication-detail/publication/870-euro-area-governance-what-to-reform-and-how-to-do-it/>

⁽¹⁶⁾ Mišljenja EGSO-a „Dovršenje EMU-a – Prijedlozi Europskog gospodarskog i socijalnog odbora za nadolazeće zakonodavno razdoblje EU-a” (SL C 451, 16.12.2014., str. 10.) i „Dovršenje ekonomske i monetarne unije (EMU): politički stup” (SL C 332, 8.10.2015., str. 8.).

⁽¹⁷⁾ Zsolt Darvas i Olga Tschekassin, *Poor and under pressure: the social impact of Europe's fiscal consolidation* („Siromašni i pod pritiskom: socijalne posljedice fiskalne konsolidacije Europe”), Bruegel Policy Contribution 2015/04, ožujak 2015.

⁽¹⁸⁾ Vidjeti bilješku 14.

4.2.5. Sam COSAC ukazao je 2014. godine na to da mnogi parlamenti još uvijek nisu dovoljno uključeni te je iskazao zabrinutost da je zbog toga narušena povezanost između građana i EU. Poziva Komisiju i Vijeće da zajedno s parlamentarnim zastupnicima pridonose rješavanju problema iznošenjem konkretnih prijedloga⁽¹⁹⁾. Oblici sudjelovanja predviđeni člankom 13. Fiskalnog pakta idu u pravom smjeru, ali su za istinsku parlamentarizaciju nedostatni.

4.3. Veća odgovornosti svih gospodarskih aktera

4.3.1. Svladavanje razlika u načinu funkcioniranja tržišta rada, sustava za određivanje plaća i socijalnih sustava važno je za demokratsku i socijalnu ekonomsku i monetarnu uniju. Federalni sustav s jedinstvenim europskim tržištem rada u kombinaciji s usklađenim institucijama i socijalnim sustavima kao u SAD-u po svojoj prilici kratkoročno nije ostvariv. Povrh toga, taj se proces u slučaju makroekonomske neravnoteže (MIP) treba simetrično osnažiti uz sudjelovanje socijalnih partnera.

4.3.2. EGSO upozorava na to da neke ciljeve koji su u zadnjih nekoliko godina postavljeni u okviru politike gospodarskog upravljanja treba bolje uskladiti s ciljevima socijalne politike EU-a iz članka 4. stavka 2. UFEU-a te da se mora spriječiti potencijalni sukob gospodarskih i socijalnih ciljeva. Sve aktivnosti u okviru europskog semestra – u skladu s horizontalnom socijalnom klauzulom – moraju biti podvrgnute procjeni socijalnog učinka, a njezine rezultate treba objaviti i o njima javno raspravljati i na nacionalnoj i na europskoj razini. EGSO to može podržati u okviru svojih nadležnosti.

4.3.3. U izvješću petorice predsjednika spominju se financijska, fiskalna i politička unija, ali ne i socijalna unija. Kaže se da treba osnažiti jedinstveni europski model, ali se više ne spominje jedinstveni europski *socijalni* model. Iako se teži „socijalnom AAA rejtingu”, ostaje nedorečeno na koji bi se način on mogao postići u okviru povezanijeg EMU-a. Socijalna se pitanja eventualno tematiziraju kao nadopuna ili u kontekstu snažnije propusnosti tržišta rada u državama članicama. Ključni su elementi minimalna razina socijalne zaštite, učinkoviti socijalni sustavi u državama članicama kao i nove inicijative u području radnog prava – inicijative za fleksigurnost – ali se ne ulazi u detalje.

4.3.4. Vlade država članica snose veliku odgovornost za daljnji razvoj demokratske i socijalne ekonomske i monetarne unije. Isto to vrijedi i za socijalne partnere, na nacionalnoj i europskoj razini, za koje EMU predstavlja nadređeni okvir za njihove različite sustave određivanja plaća i oblikovanje tržišta rada i socijalne politike. Kao gospodarski i društveni akteri u velikoj su mjeri odgovorni za poštovanje zajedničkog cilja stabilnosti EMU-a.

4.3.5. EGSO ponovo konstatira da monetarna unija s različitim kretanjima cijena i plaća u državama članicama nužno mora rezultirati neravnotežom između regija istog monetarnog područja, pri čemu vanjski šokovi uzrokuju socijalnu i političku krizu te mogu dodatno pojačati razlike⁽²⁰⁾. EGSO stoga smatra da je ozbiljna rasprava o solidnoj arhitekturi EMU-a neizostavna, što obuhvaća i konsenzus o gospodarskim i socijalnim ciljevima kao i dogovoreni način upravljanja⁽²¹⁾. EGSO zaključuje da makroekonomski dijalog EU-a iziskuje osnaživanje i čvršće povezivanje europodručja.

4.3.6. Makroekonomski dijalog pokrenulo je Europsko vijeće u Kölnu (u lipnju 1999.) kako bi se ostvarila trajna mješavina makroekonomskih politika usmjerenih na rast i stabilnost, odnosno nesmetana interakcija kretanja plaća, monetarne i fiskalne politike. Njegovi su ciljevi i danas jednako aktualni: veći rast i stopa zaposlenosti uz očuvanje stabilnosti cijena, iskorištavanje potencijala proizvodnje i povećanje rasta potencijala⁽²²⁾. EGSO izražava žaljenje što je taj instrument tijekom godina oslabljen te se od izbivanja krize ne koristi za demokratizaciju instrumenata gospodarskog upravljanja i jačanje svijesti o odgovornosti za zajedničko monetarno područje, EMU.

⁽¹⁹⁾ Contribution of the XLIX COSAC (Doprinos XLIX. zasjedanja COSAC-a), Dublin, lipanj 2014.

⁽²⁰⁾ EGSO, „Socijalni učinci novog zakonodavstva o gospodarskom upravljanju”, 2012. (SL C 143, 22.5.2012., str. 23.).

⁽²¹⁾ Vidjeti bilješku 14.

⁽²²⁾ Odluka Europskog vijeća o Europskom paktu za zapošljavanje, Europsko vijeće u Kölnu, 3. – 4. lipnja 1999.

4.3.7. EGSO je uvjeren da makroekonomski dijalog u europodručju (MED-EURO) može dati presudan doprinos demokratskom i društvenom razvoju EMU-a, ako krug sudionika u dijalogu zadovolji njegove zahtjeve. Međutim, kako bi se makroekonomski dijalog u europodručju uopće mogao voditi, nužno je ograničiti broj sudionika. U njemu bi pored zastupnika socijalnih partnera, Europske središnje banke, Euroskupine i Komisije (uz potpuno očuvanje njihove autonomije i neovisnosti) ravnopravno trebalo sudjelovati i predsjedništvo Odbora za ekonomsku i monetarnu politiku Europskog parlamenta.

4.3.8. EGSO smatra da bi se MED-EURO trebao održavati barem dva puta godišnje te postati sastavnim dijelom upravljanja gospodarskom politikom EMU-a. Njegovi rezultati i zaključci trebaju se stoga uzeti u obzir kako pri sastavljanju godišnjeg pregleda rasta, tako i u ljestvici pokazatelja i u preporukama za pojedine države. U općem kontekstu monetarne i fiskalne politike te politike plaća u EMU-u može se izgraditi povjerenje i postići veća konvergencija, bez ugrožavanja autonomije kolektivnog pregovaranja. To može, po analogiji s „Paktom o stabilnosti i rastu”, dovesti do višeg stupnja transparentnosti (samo)obvezivanja svih gospodarskih subjekata i imati isti učinak kao i „Pakt o stabilnosti i zapošljavanju”. EGSO u tom kontekstu naglašava da je nesmetana interakcija monetarne i proračunske politike i politike određivanja plaća od velike važnosti za povećanje rasta i zaposlenosti, što pak jača povjerenje u monetarnu uniju.

4.3.9. Time se odabire pristup koji se razlikuje od prijedloga petorice predsjednika – analogno prijedlogu centra Bruegel – o osnivanju tijela nadležnih za konkurentnost, kako bi se popratili procesi određivanja plaća na nacionalnoj razini. Sukladno prijedlogu petorice predsjednika, nacionalna tijela nadležna za konkurentnost trebaju se koordinirati na europskoj razini. Pravovremeno savjetovanje sa socijalnim partnerima prije izrade izvješća imalo bi smisla jer prijedlog predsjednika u ovom obliku nema velikih izgleda za uspjeh.

4.3.10. Perspektiva: EMU nikad neće postati stabilan ako se ne poduzmu dalekosežne institucionalne i političke reforme. Odbor je vrlo zabrinut za stabilnost EU-a jer se neophodne reforme, sa ili bez izmjene ugovorâ, uvijek provode u zadnji čas i pod velikim pritiskom. Kao temelj za dobro funkcioniranje EMU-a treba ponovno ojačati socijalnu, političku i gospodarsku koheziju u EU-u te provoditi dosljednu ekonomsku i monetarnu integraciju. EMU ne može funkcionirati bez odvažnih parlamentaraca, političara i socijalnih partnera koji na nacionalnoj i europskoj razini održavaju dijalog s civilnim društvom te nastoje pronaći najbolja rješenja.

Bruxelles, 17. rujna 2015.

Predsjednik
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Henri MALOSSE
